

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Thesaurus Eloqventiae Sacrae Et Profanae, Saluti &
incolumitati Rerumpublicarum utilissimae**

Alberti, Alberto

Coloniae Agrippinae, 1669

Præmunitio tertia, explodens commentitiam Rhetorica Academica
formam, immodica venatricem oblectationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69225](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69225)

Pramunitio tertia, excludens commentiam Rhetorica Academica formam, immodica venatricem oblectationis.

30 **P**Ut abam unicum hoc, miserumque per fugium Tullianæ transfugis eloquentiæ superesse, Auditores. Atqui, ut video, altero adhuc, eoq; per angusto desperatissimæ cuiusdam pervicaciæ gurgustio, **A** quo minus dent manus, sese continent, ac tuentur. Nam hæ omnes machinæ, inquit, quas ad persuasionem animorum, tanquam ad finem primarium, in Panegyrico etiam Oratori statuendam tam operosè hæctenus molitus es, si de eloquentiâ, seu Rhetoricâ forense loquamur, validissimæ planè sunt: sin verò de Academicâ dicendi formâ sermo sit, imbecilles omnino, aut prorsus nullæ. Quid enim? Nostra ætas, ajunt, oratoriam artem in duo veluti castra secuit, ac divisit, alteram ut in foro, in senatu, in templis Auditorum persuasionem confectaretur, civili facultati subjecit: alteram, ut in Academicis gymnasijs (quod te imprudentem fugit) delectationem, plausumque maximè quæreret, ab illius legibus quasi severioribus exemit. Quæ sanè Academica eloquentia, licet persuasionis inimica non sit, persuadet tamen, non formidabili illâ quidem argumentorum acie, sed molliore quodam cultu gratiarum, hoc est, Auditorem non tam rationum vi percellendo subigit, ac

C 2

domat;

domat ; quàm Orationis lepore oblectando demeretur, ac trahit. Hæc nimirum est, Auditores, Adversariorum arx munitissima, atque inexpugnabilis. Sed quàm cereis, ruinosisque propugnaculis obvallata sit, levi argumentorum, sed gravium oppugnatione, mecum jam facillè experiemini.

31. Nam primo, etsi hæc omnia Academicis istis Declamatoribus assentirem, nihil prorsus meæ officerem causæ, qui de eloquentiâ Academicâ, vel joculari in hac meâ Actione non loquor, sed de forensi tantum, & sacrâ, gravi, seriâque, ut explanatè, & sine circuitione paulò ante testificatus sum. Deinde, in Rhetoricis Gymnasijs duplicis generis Orationes elaborari possunt. aliæ, quæ ad id, quod Auditoribus explicant, persuadendum aptè sunt conformatæ, & quamvis in literario ludo, aut Academico coetu minimè seriò, sed in speciem tantum, vel ad imitationem haberi soleant; tamen si ex umbrâ ad Solem transferrentur, atque in arenam verè descenderent, Auditorum animos persuasione omnino vincerent, ac devincerent. Atque his quoque Orationibus, etsi Scholasticis, vel Academicis, non oblectationem, sed persuasionem seu primarium finem esse propositam, siquidem eandem formâ dicendi, & persuadendi, quâ forenses, & sacræ, ut liquet, instructæ sunt, manifestum est. Aliæ verò Orationes sunt, quæ seu in Scholis, seu in Academijs declamentur, non solum seriò minimè aguntur; verùm etiam a rei declamatæ, vel peroratae persu-

persuasione in puerilem quendam, ex legem-
 que ornamentorum luxum deflectunt. At
 quum hæc Academica declamandi ratio ex-
 ordii frontem tanto venerum **A**minio illitam **A**
 inverecundè exporrigat; quum tantâ meta-
 phorarum grandine confirmationis vestem
 undique obrutam, tam longo annominatio-
 num, dictorumque firmate **A** productam at-
 que expansam **B**immodestè circumferat; quum **B**
 perorationis non graves cothurnos, **C** sed **C**
 leves foccos, **D** elatos illos quidem, sed acu-
 minum farturâ **E** pressos intempestivè subji-
 ciat; quum totâ Oratione nusquam non cris-
 patâ, **F** ubique calamistris inusta, perpetuo af-
 fectionis unguento cerussatâ, impudenter
 renideat; quum oblectationis demum indaga-
 trix tam sollicita, plaususque tam impotens ac
 perditum sic mancipium: quàm vereor, Audi-
 tores, ne ista non tam hospita sit eloquentiæ,
 quàm adultera: quàm timeo, ne oratoriæ artis
 non tam soror, quàm amica, scortumque las-
 civientis ingenij videatur. Sed agite. Cerus-
 sam minis mque ex istius fronte vel molli dis-
 ceptionis spongiâ, ut eam omnes facile a-
 gnoscatis, deleamus, Auditores.

32. Illud principio sine controversiâ, vel
 Adversariis ipsis faciliè ad stipulantibus, **A** tan-
 quam firmum, atque compertum fumo, nullâ
 Orationem, ne Academicam quidem, qualem
 isti delineant, esse posse, quin ad aliquid per-
 suadendum, quoquo tandem modo persua-
 deat, de quo nihil in præsens disputo, sic ac-

commodata. Quæ enim oratio argumentis, moribus, atque affectibus orbata; quæ propositione, & confirmatione vacua; quæ amplificatione atque exaggeratione inanis, nomen retinere possit Orationis? Si tu Academicam Orationem vocas, in qua nec ullius questionis vestigium sit, nec ulla appareat confirmatio, nullæ rationes conglobatæ, nulla intorta enthymemata, nulli mores leniùs descripti, nullæ affectiones gravius commotæ, nulla amplificatio vehementius exonerata: jam Orationis nomen, atque notionem ex æquo ad Poetarum fabellas, ad Historicorum narrationes, ad Philosophorum effata, ad Astrologorum problemata trajicis. Imò hæc omnia ferè multò magis, quàm tuum hoc Academicæ Orationis factitium **B** emblema, **C** Orationis nomen sibi meritò vindicabunt, quippe quibus plerunque aliquid ponere, & rationibus stabilire, vel moribus, effectibusve expingere, ut aliquid tandem demonstrant, assensumque ab animo eliciant, decretum sit. Neque ullus omnino sanæ mentis, puto, reperietur, qui, cujus coloris isthæc Academica, & nugatoria Oratio sit, & quàm ridiculè nomen sibi asserat orationis, secum facilè non reputet. Quod si in omni penitus Oratione, etiam Academica, & propositio aliqua initio afferenda est, & ea argumentis confirmanda, solidisque amplificationibus inculcanda: qui, aut quando hæc omnia in ulla Oratione consistent, quin ad aliquam Auditorum qualè qualem persuasionem nitantur, atque grassentur?

33. Sine dubio aliquid negotii nostra Academica Oratio, excipiunt Adversarii in tempore, habet cum persuasione Auditorum. Volumus sanè, ut nostra dictio persuadeat, sed oblectando. Volumus, ut argumenta, mores, & affectus adhibeat, sed quàm politissimè coagmentando, & venustissimè exornando. Persuadendi cura illi non interdici- dummodo oblectandi industria ei cordi sit, ac prima lex: dummodo eloquentiæ ostentatio & pompa quædam divitis ingenij hilaris exposita, totius cõnatus mera deligatur. Rectè. Habemus jam, Auditores, quæ sit Academica Rhetoricæ provincia, quis scopus ac finis. Ego verò possem primò, recenti huic Rhetoricæ facultatis generi ex longinquis ingenij peregrinantis regionibus ad Urbem veræ eloquentiæ appellanti cancellos, ut infestis lue temporibus fieri solet, non immerito statim objicere; atque ab eâ, quâ ex Orbis parte, quâ valetudinis, hoc est, sani judicij tessera *A* munita, nostros fines ingressa sit, sciscitari; quumque nullum illa, nisi audacis cujusdam novitatis chyrographum *B B* proferre queat, possem decreto universi Senatus oratorij eam ad contagionis purgandam suspicionem in remoto ab Urbe valetudinario *C* non tantùm quadragenariâ, verum etiam perpetua custodia multare, ac sub- movere. Possem deinde hanc extraneam Rhetoricam in perduellionis *D* crimen vocare, *D* & tanquam à civili abjectam facultate, cui quæ non famulatur ars, artis nomen amittit,

quum Academicæ voluptati duntaxat flu-
E deat indulgere, stigmate **E** inscripto pro-
 scribere. Sed hæc omnia, quanquam gravia
 sanè ad profligandos Adversarios prælia, ut
G levioris armatura velitationem **F** hic præter-
 mitto, quò repente totam pugnam revocem
 ad Triarios **G**. Ab istis ergo delectationis
 artificibus jam quero præterea, quum Aca-
 demica eloquentia voluptatem à persuasione
 separatam penitus nolit, sed persuadere co-
 netur oblectando: an oblectationi tanquam
 fini primario obsecundandum putent; an è
 contrario persuasionem ipsam veluti Orato-
 rij muneris præcipuum finem spectandam
 existiment. Quum enim præcipuus finis sit is,
 cui minus præcipuus ancillatur; tradantque
 ipsi Academicum Oratorem delectando per-
 suadere: quis non statim animadvertit, ob-
 lectionem ab eo, tanquam ceteriorem finem
 ad persuasionem ceu finem extremum; aut, si
 majoris, tanquam instrumentum ad finem cum
 tali instrumento concinentem destinari?
 Quod si oblectatio, quasi instrumentum ad
 alium ultra finem obtinendum porrigitur,
 ipsa profectò finis princeps nullo modo esse
 potest. Quid enim aliud est oblectando per-
 suadere, quàm dare operam, ut oblectatio-
 ne demulcendo Auditores, ab iisdem persua-
 sionem eblandiaris? quid porro est persuasio-
H nem oblectationis illicio **H** eblandici, quàm
 oblectationem velut instrumentum ad per-
 suasionem, ceu præcipuum finem dirigere?
Piscator, qui hamatâ escâ piscem captat,
 quor-

quorsum ejus ob oculos edulem I bolum K. H
demittit? nempe ut voluptatis titillatione K
tanquam instrumento ad prædam piscis, velut
primarium finem utatur. Et qui brachium
tâtopere scalpit, fricat, ac refricat chirurgus,
donec eo penitus obstupefacto, venam nihil
ferè sentienti ægro incidit; quò illam, quæso,
perstrictionem incisuræ præviã, nisi ad se-
candam venam, hoc est, tanquam appositam
præparationem ad finem consequendum præ-
mittit? Haud secus quoque, dum oblectatio-
nis hamo in pertuasionem trahere vis Audi-
tores, scilicet oblectatione, tanquam instru-
mento, sive tanquam præparatione quadam
præviã, viam tibi ad metam præcipuam per-
suasionis attingendam munis ac sternis.

34. Postremo, si oblectationem finem præ-
cipuum esse contendas Academici Oratoris;
repetam, quod supra jam objeci, rursus à te
Rhetoricam artem cum Poeticâ misceri, &
perturbari. Satis hoc inexcusabile crimen
Adversariis meis, ut nihil addendum sit, pau-
lo ante exprobravi; ac demonstravi. Quare
quum hæc Academica dicendi forma, re-
censque nata Rhetorica oblectationi concin-
nandæ, tanquam fini potissimo, persuadendi
cui, aut omisã penitus, aut à tergo relicta,
se totam devoteat; nunquam se cum Orato-
re, legitimis nuptiis, maritabit; nunquam se
cum lascivientis Declamatoris ingenio, nisi
scèdissimo adulterij probro in dotem nume-
rato, pellex A perdita copulabit. Quod si A
Adversarij argumentis adacti, persuasionem
finem

finem Oratoris præcipuum tandem fateantur, illamque oblectationis blanditijs quàm maximè ab Auditoribus exprimendam velint: quum nos etiam unà cum omnibus dicendi magistris Oratorium oblectamentum persuasioni lenocinans serendum doceamus; sublata erit inter nos omnis ferè umbra diffidii, nullaque penè, nisi fortè de modo ac vi delectationis, qualis nempe, & quanta ad persuasionis finem requiratur, aut tolerari queat (de quo infra pluribus) nulla, inquam, **B** nulla quasi supererit controversiæ orbita **B** aut vestigium. Quippe satis mihi, superque hoc unum est, quod à sicutis istis Declamatoribus enixè studeo obtinere, finem potissimum Oratoris etiam Academici alium, quàm Auditorum persuasionem, nullum esse, aut fingi posse.

Quomodo Auditor in exornativo genere de facultate judicet Oratoris.

35 **A**T restat unum telum, cujus acuminè mirè sibi blandiuntur Adversarij, planeque triumphant; nullo tamen negotio repellendum. Oblectationi, inquam, tanquam laudativa orationis moderatrici primariæ, ac fini omnia eo in genere ancillari, nullus inficiari potest, nisi qui Aristotelis * de arte Rhetorica libros nunquam inspexit, in quibus quum mirificus ille Rhetor triplex causarum genus pro triplici Auditor-

* Lib. 1. cap. 5.